

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

18. İstatistik Araştırma Sempozyumu

Erdem Başçı

Başkan Yardımcısı

7 Mayıs 2009

Ne oluyor?

2009 öncesi

(1929 öncesi)

- Kredi bol
- Kredi ucuz
- Enflasyon düşük
- Büyüme yüksek
- İşsizlik düşük
- Oynaklık düşük

2009 sonrası

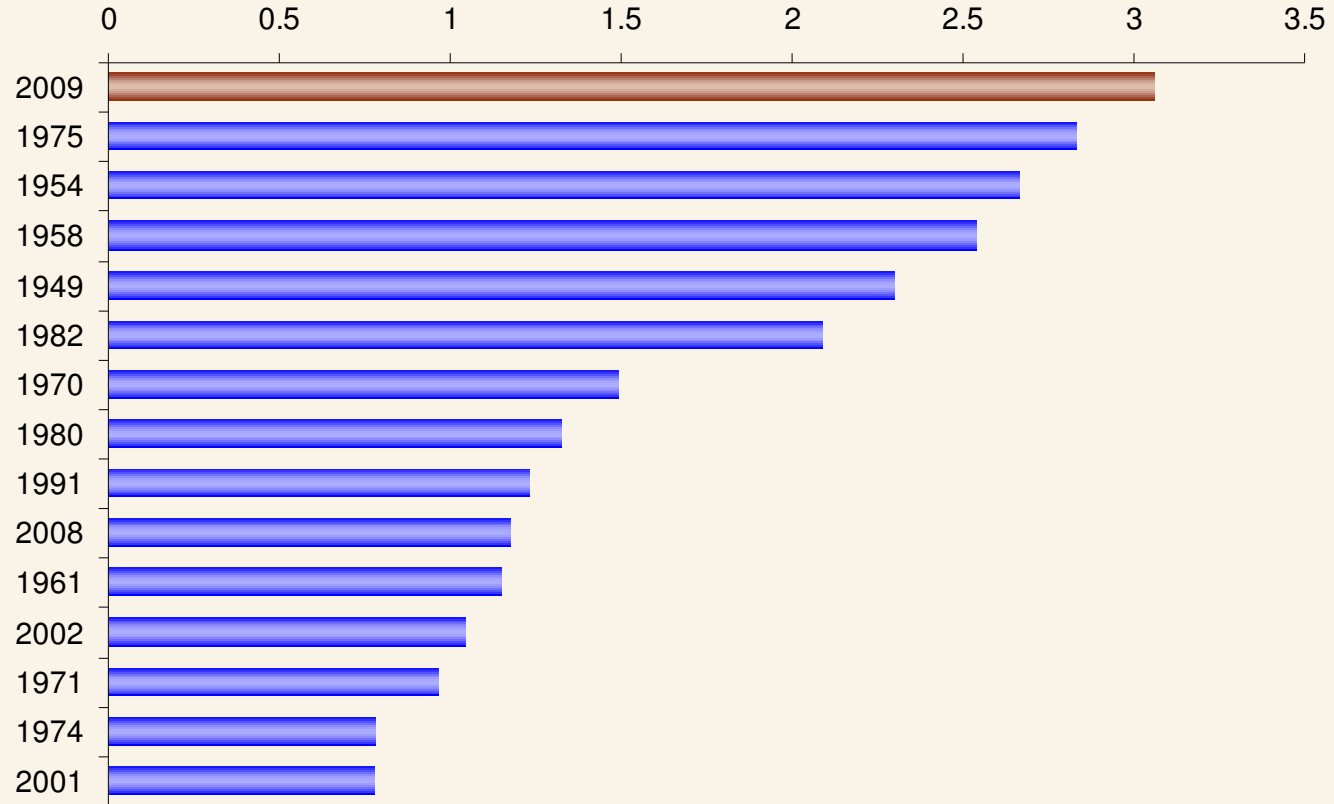
(1929 sonrası)

- Kredi kıt
- Kredi pahalı
- Enflasyoneksi
- Büyümeeksi
- İşsizlik yüksek
- Oynaklık yüksek

Ne oluyor?

ABD'de İşsizlik Oranındaki Artışlar (bir önceki yıla göre, yıllık ortalama, yüzde puan)

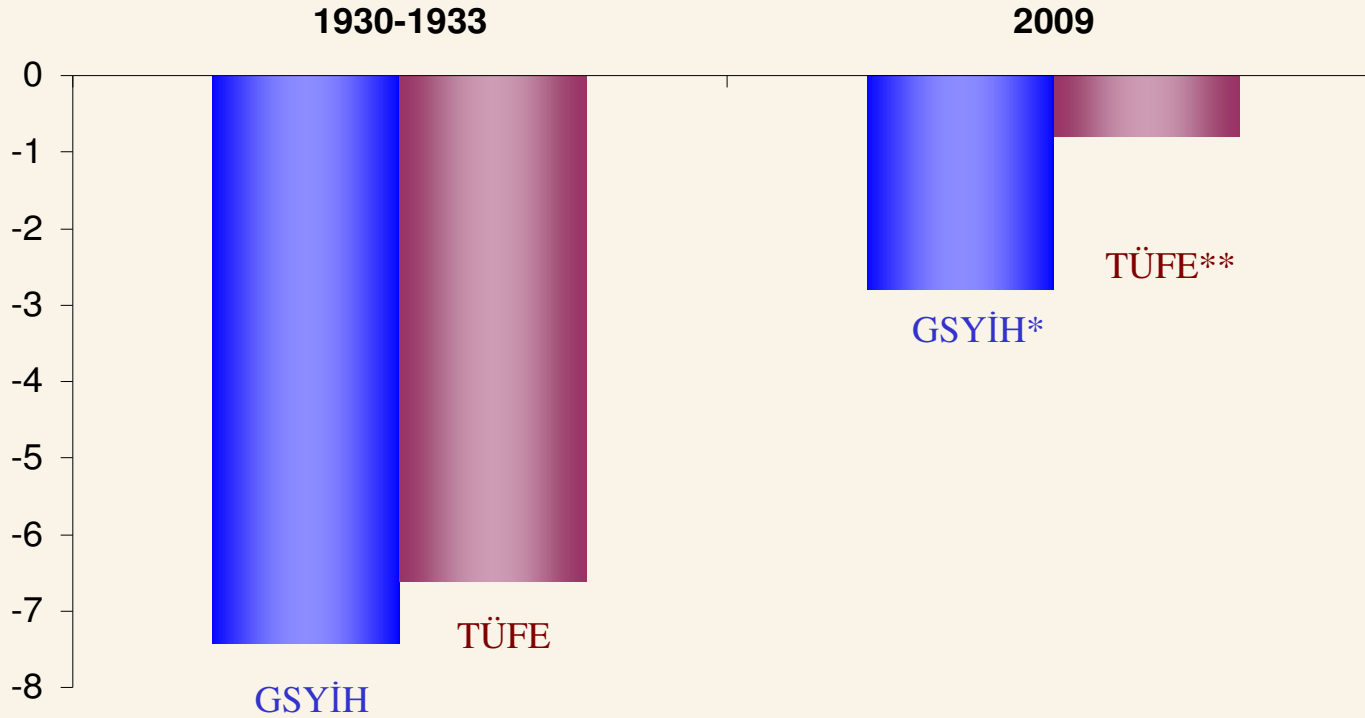
Kaynak: IMF (WEO)

Ne olmuştu?

Deflasyon ve Depresyon (D²)

ABD'de Büyüme ve Enflasyon Oranları (yıllık yüzde değişim)

* Tahmin (Consensus Forecasts)

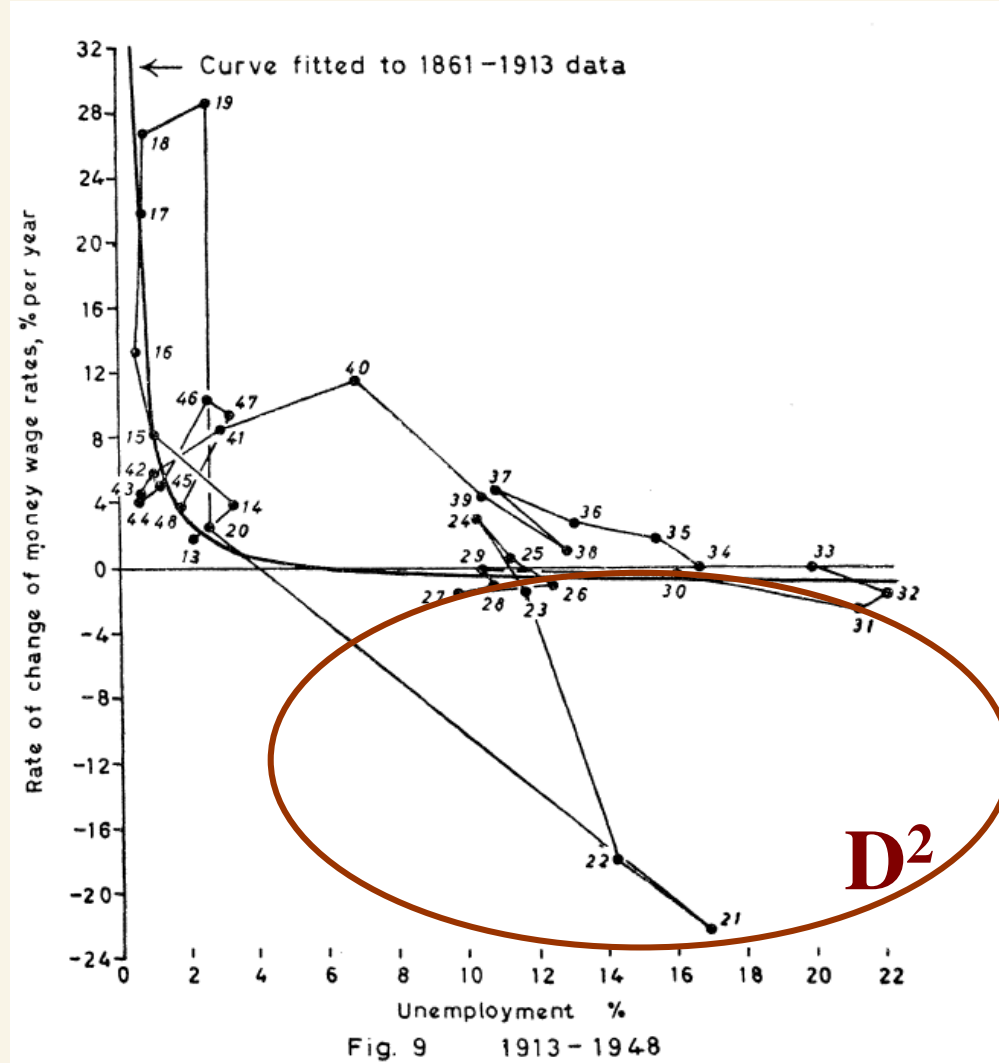
** Tahmin (IMF)

Kaynak: BEA, BLS, Consensus Forecasts, the Economist, TCMB

Ne olmuştu?

İngiltere'de İşsizlik ve Enflasyon

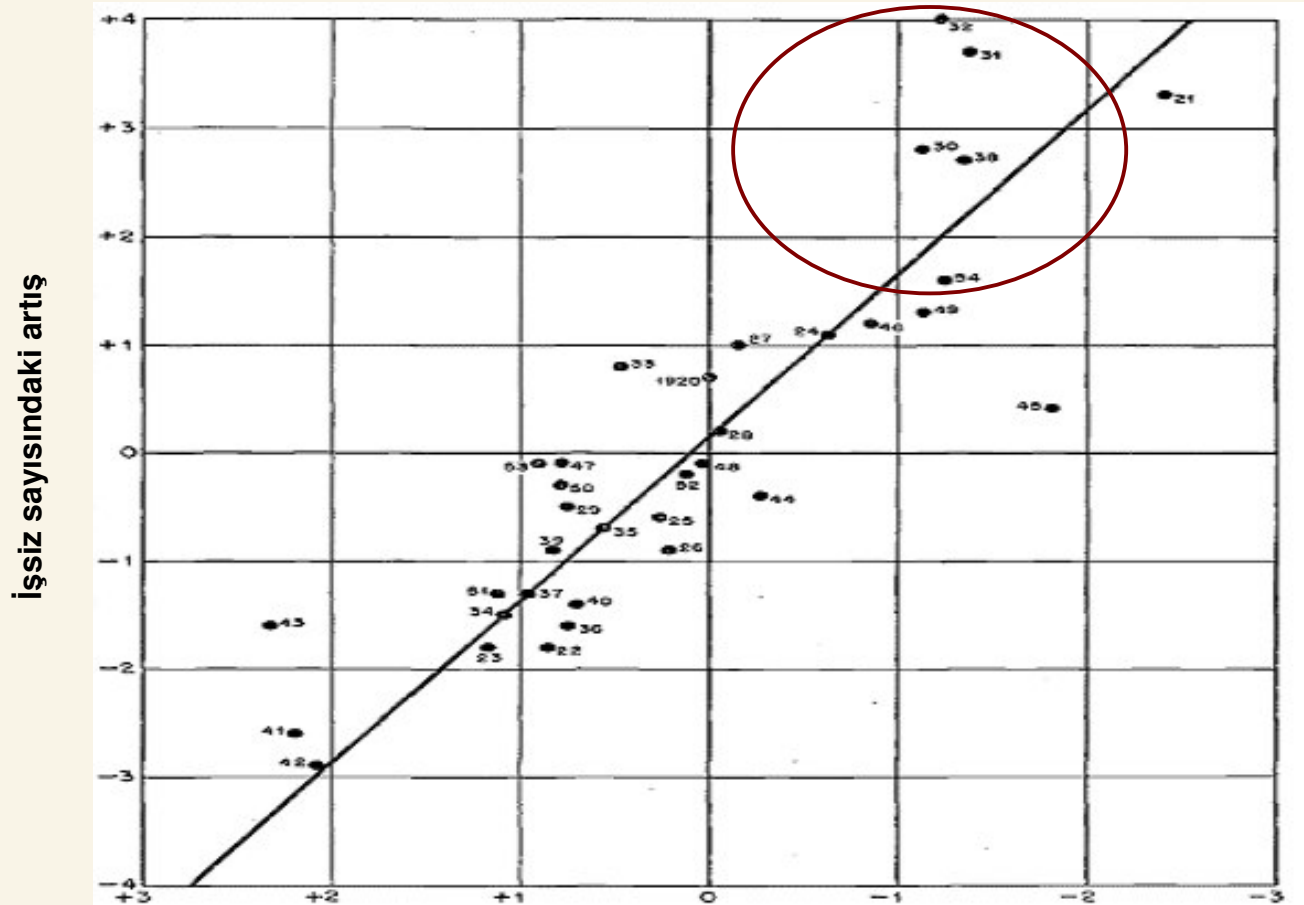

Kaynak: Phillips (1958)

Ne olmuştu?

ABD İmalat Sanayi İstihdam ve İşsiz Sayılarındaki Değişim (1920 - 1954, milyon kişi)

Kaynak: Lebergott (1957)

İmalat sanayi istihdam değişimi

Niye oluyor?

Birinci Şüpheli

CDS

‘Credit Default Swap’

**‘Kredi İflas Takası’
= Özel sektörün para
basması?**

Özel Sektör Para Basabilir mi?

- Evet!
- El değiştirebilir özel sektör borcu:
  - Örnek: Banka mevduatı, para çarpanı
  - Örnek: Türkiye’de vadeli çekler
- Çok sıkı denetlenmeli
- Temel soru: Karşılığında ödeme gücü var mı?

Özel Sektör Karşılıksız Para Basabilir mi?

CDS: Ödeme gücü kaygısını sildi!

- 1) Zayıf sermayeli,
- 2) Borçludan teminat istemeyen,
- 3) Sıkı denetlenmeyen,
- 4) AAA kredi dereceli (!)

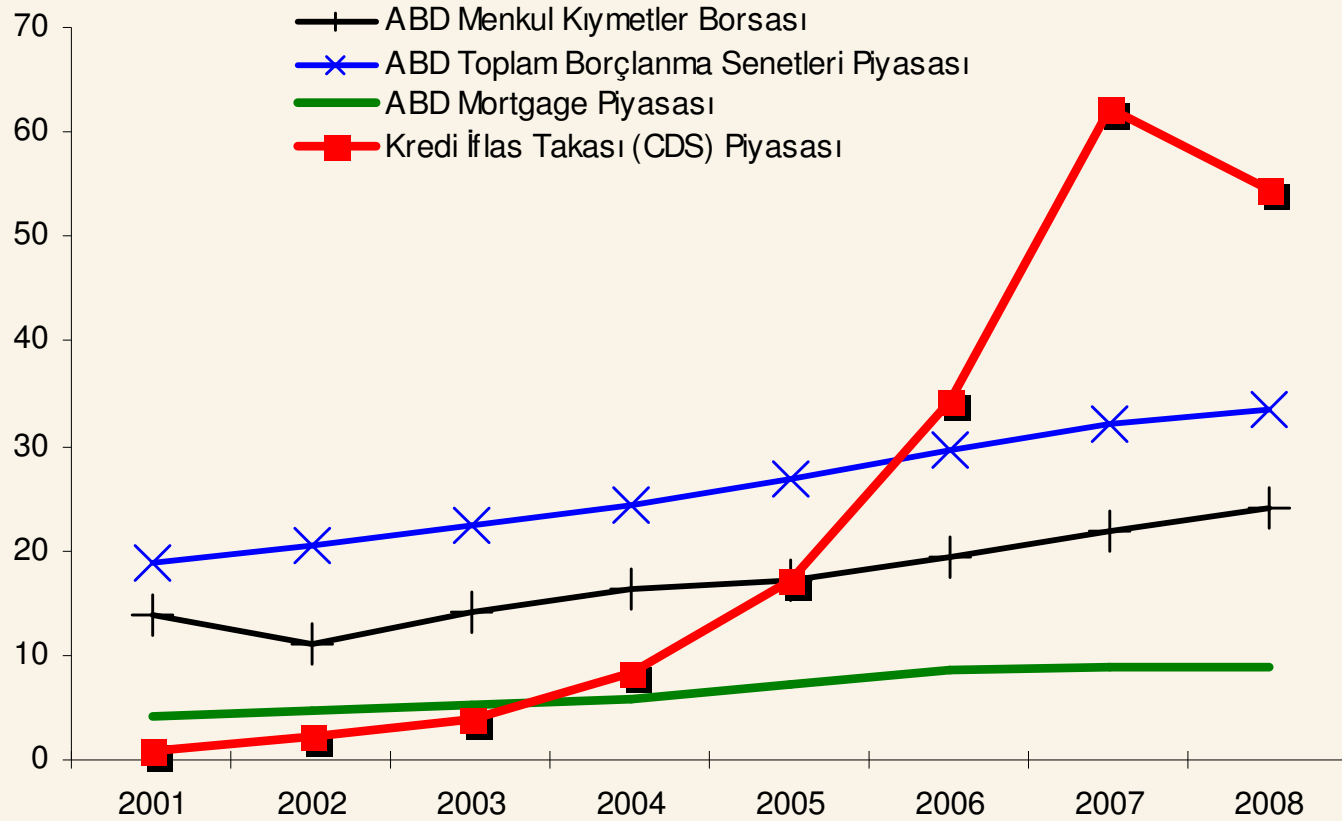
kuruluşlar kredi riskini 'sigorta' etti...

SONUÇ: Bol ve ucuz kredi (2002-2008 Ç3)

CDS Piyasası

Piyasa Büyüklükleri
(2001 – 2008*, trilyon ABD doları)

* CDS verisi 2008 yılının ilk yarısı itibarıdır.

Kaynak: ISDA, WFE, SIFMA

G-20 ve CDS Piyasası

G-20 Açıklaması

'SUMMIT ON FINANCIAL MARKETS AND THE WORLD ECONOMY'

15 Kasım 2008

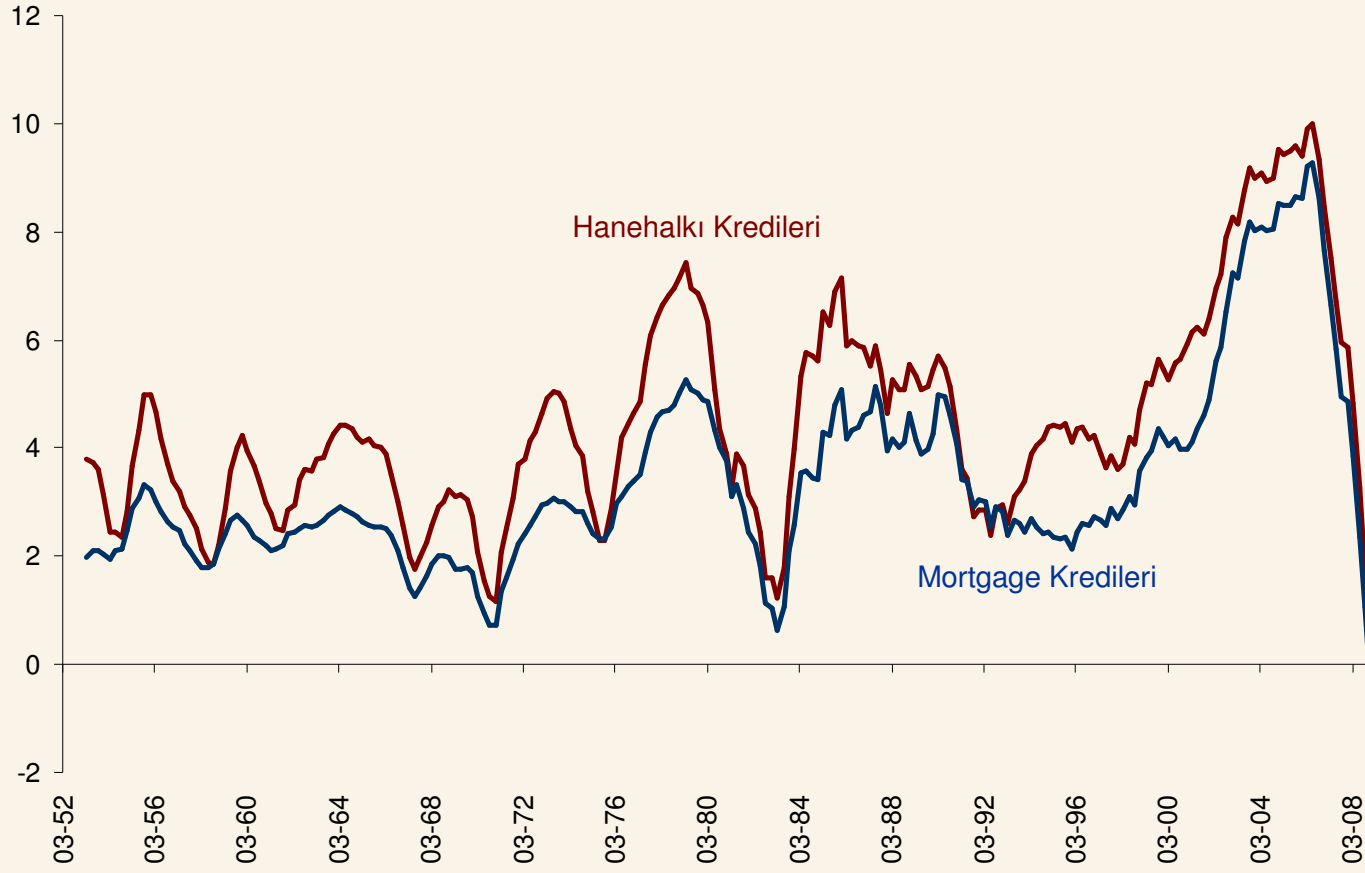
“Supervisors and regulators... should:

- speed efforts to reduce the systemic risks of CDS and over-the-counter (OTC) derivatives transactions;
- insist that market participants support exchange traded or electronic trading platforms for CDS contracts;
- expand OTC derivatives market transparency;
- and ensure that the infrastructure for OTC derivatives can support growing volumes.”

Özel Para Arzı Daralırsa Kredi Kıtlaşır mı?

ABD'de Toplam Hanehalkı ve Mortgage Kredileri
(1952 1.Ç –2008 4.Ç, yıllık değişimin GSYİH'ye oranı)

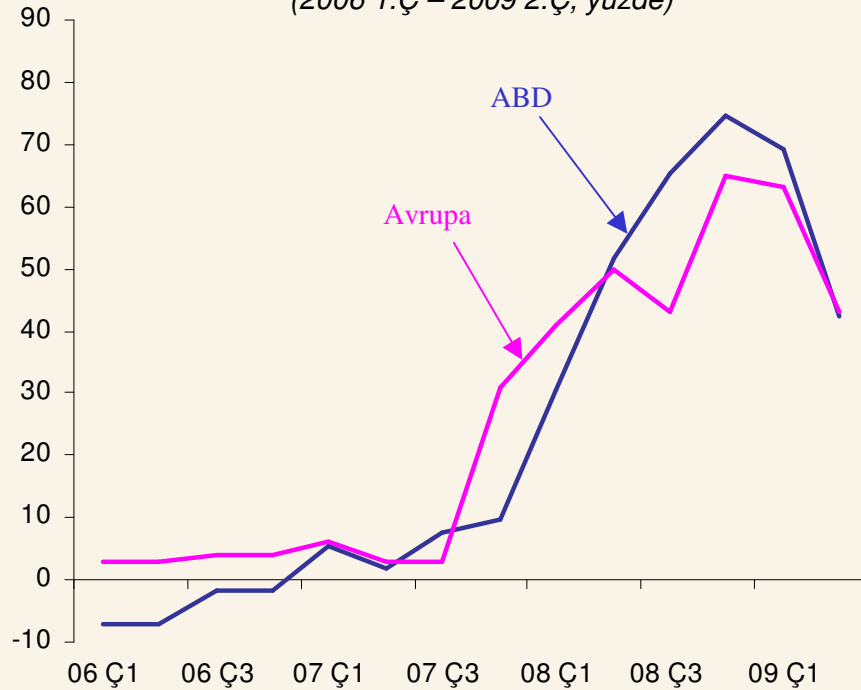
Yöntem: $(\text{Borç}(t+4) - \text{Borç}(t)) / \text{GSYİH}(t)$

Kredi Kıtılığı

Kredi Verme Koşullarını Sıkılaştıran Bankaların Payı

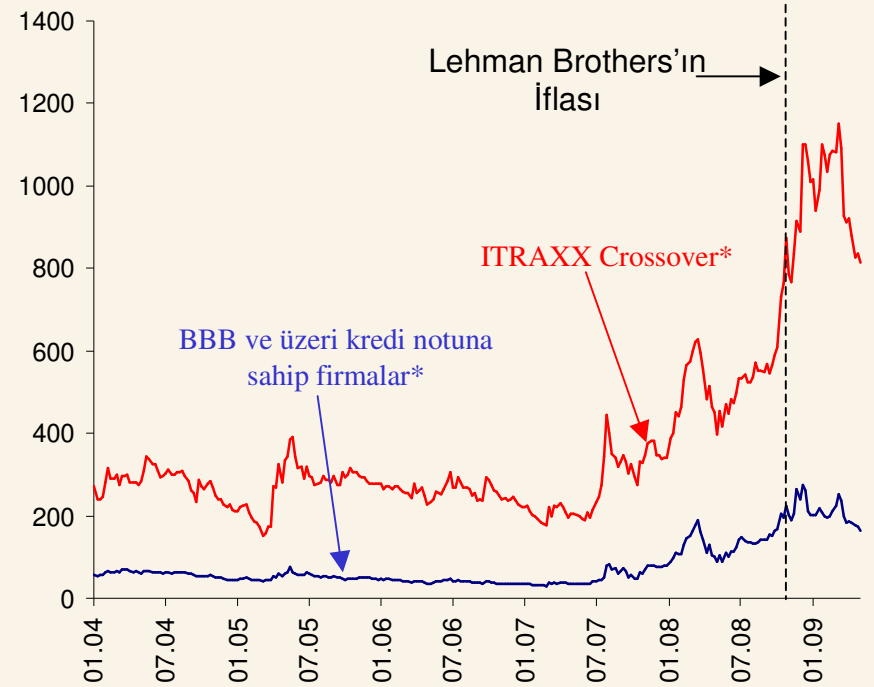
(2006 1.Ç – 2009 2.Ç, yüzde)

Kaynak: ABD ve Avrupa Merkez Bankası, TCMB

Kredi İflas Takası (CDS) Primleri

(Ocak 2004 - Mayıs 2009, baz puan)

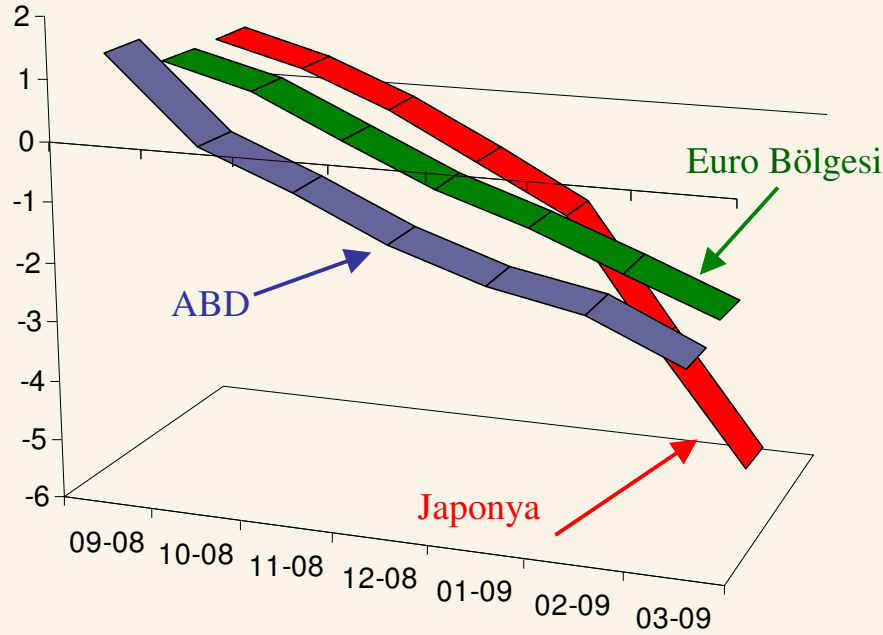
* Kuzey Amerika'da yatırım yapılabilir (BBB ve üzeri) kredi notuna sahip firmalar.
** Düşük yatırım notuna sahip 45 şirketin CDS endeksleri kullanılarak türetilmiştir.
Kaynak: JP Morgan, TCMB

Küresel Ekonomiye Etkileri

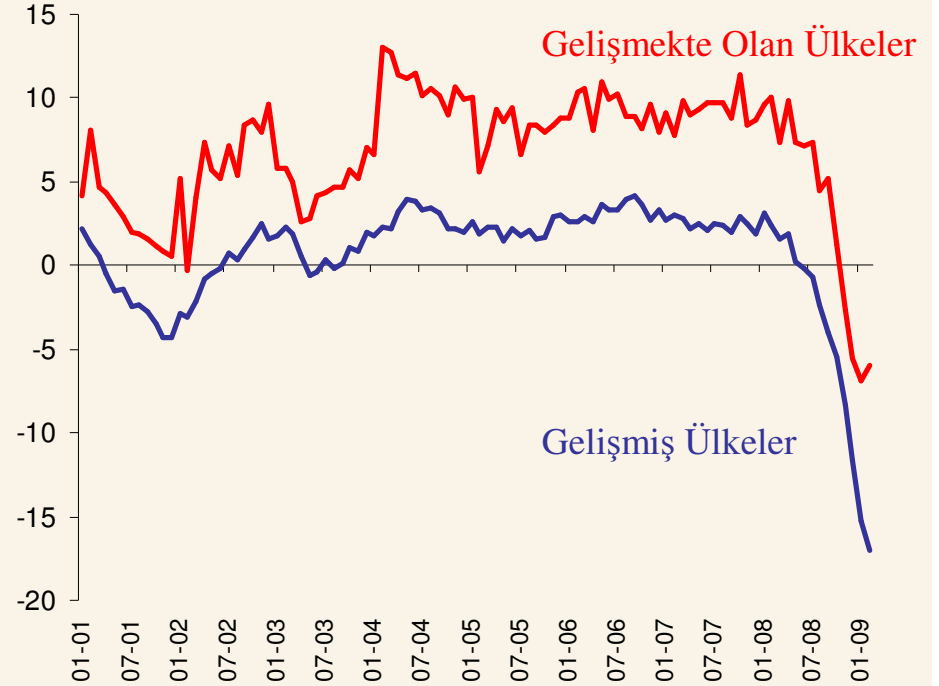
2008 yılının son çeyreğinden itibaren küresel krizin dünya ekonomileri üzerindeki etkisi çok hızlı ve yıkıcı bir şekilde ortaya çıkmıştır.

2009 Yılı GSYİH Büyüme Tahminleri
(yıllık yüzde değişim)

Kaynak: Consensus Forecasts, TCMB

Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Sanayi Üretimi
(Ocak 2001 – Şubat 2009, yıllık yüzde değişim)

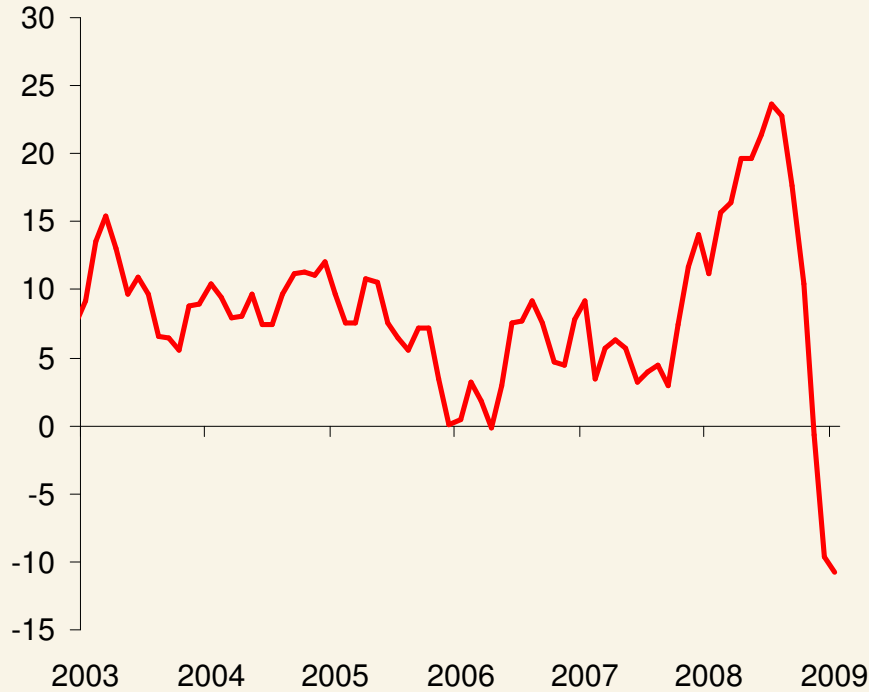
Kaynak: Bloomberg, TCMB

Küresel Ekonomiye Etkileri

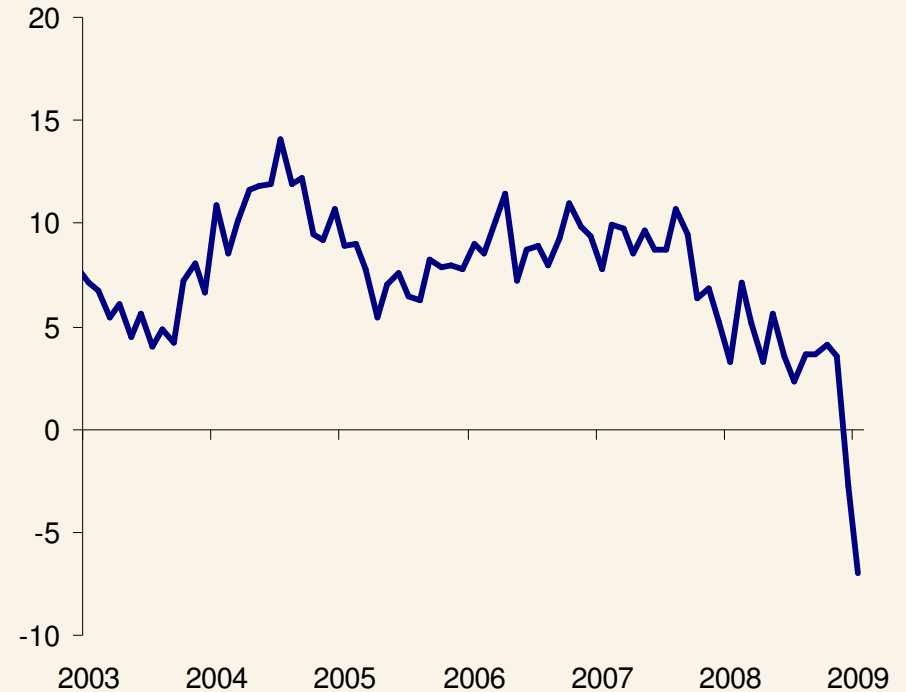
Finansman koşullarındaki bozulma ve toplam talebin gerilemesiyle birlikte küresel ticaret, miktar ve birim değer bazında sert bir şekilde gerilemektedir.

Küresel Ticaret Birim Değer Endeksi
(Ocak 2003 – Ocak 2009, yıllık yüzde değişim)

Kaynak: CPB, TCMB

Küresel Ticaret Miktar Endeksi
(Ocak 2003 – Ocak 2009, yıllık yüzde değişim)

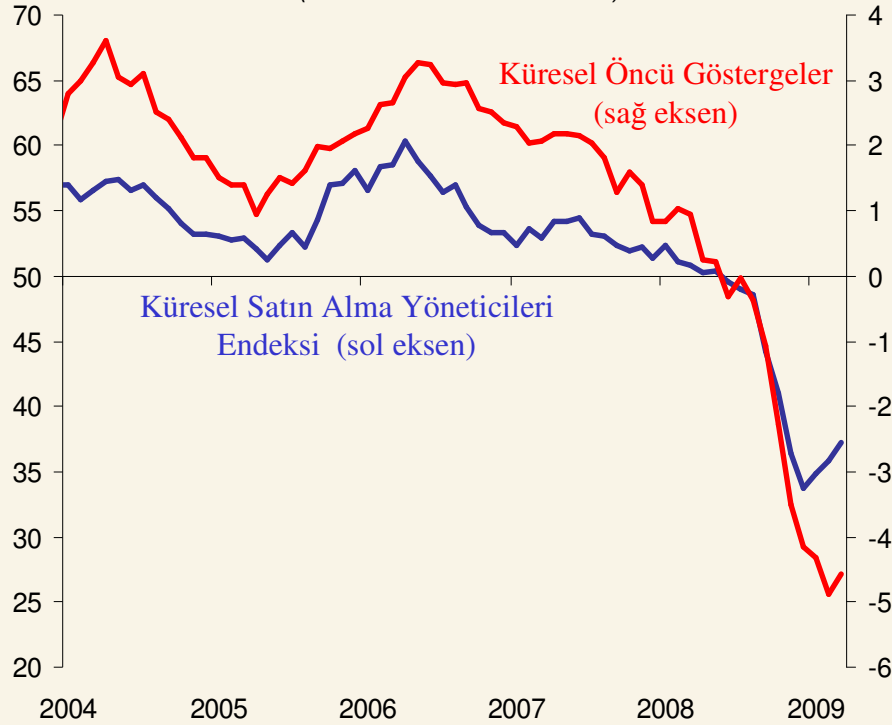
Kaynak: CPB, TCMB

Küresel Ekonomiye Etkileri

Kredi mekanizmasının işlerliğini kaybetmesi nedeniyle 2008 yılının ikinci yarısında öncü göstergelerde ve güven endekslerinde yaşanan düşüş eğilimi, son dönemde yerini kısmi bir toparlanmaya bırakmıştır.

**Küresel Satın Alma Yöneticileri Endeksi
ve Öncü Göstergeler**
(Ocak 2004 – Mart 2009)

Kaynak: Bloomberg, Goldman Sachs, TCMB

Baltık Kuru Yük Taşımacılık Endeksi
(Ocak 2002 – Nisan 2009)

Kaynak: Bloomberg, TCMB

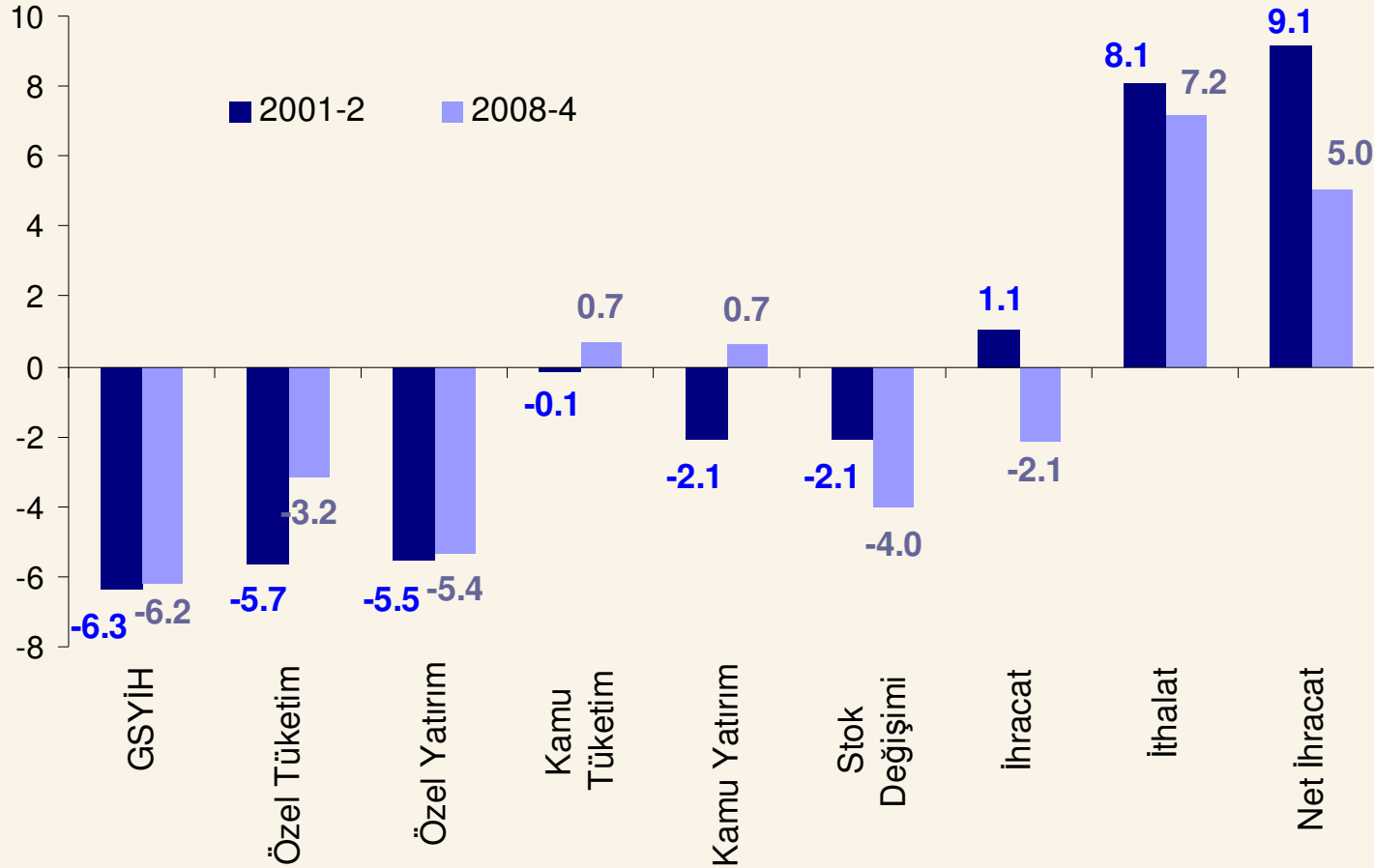

Türkiye Üzerine Etkileri

2001 krizinden dış talep artışı ile çıktık.

2009 krizinde ise iç talep daha dayanıklı görünüyor

Harcama Yönünden Büyüme Katkı
(Yüzde puan)

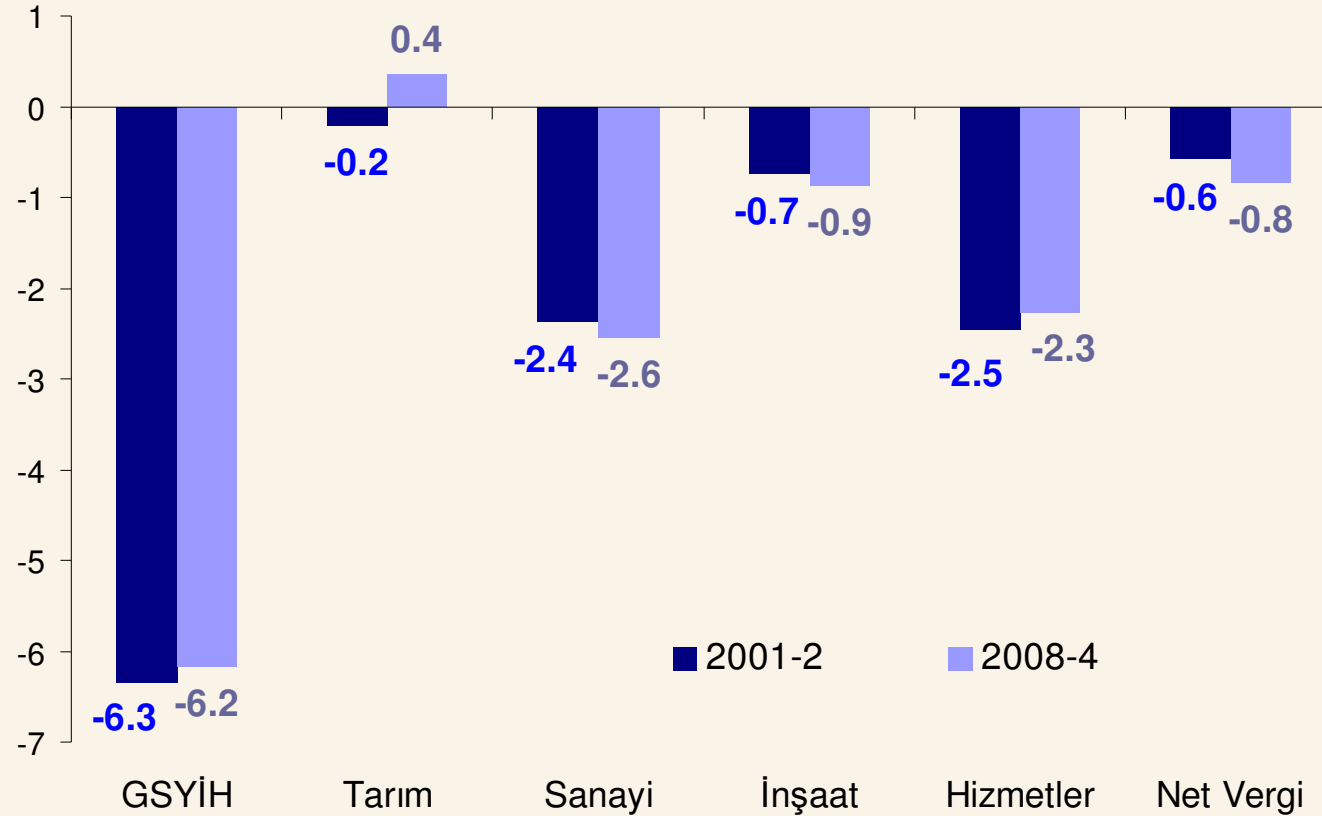
Kaynak: TÜİK

Türkiye Üzerine Etkileri

Krizlerden en az tarım ve gıda sektörleri etkilenmektedir.

Üretim Yönünden Büyümeye Katkı (Yüzde puan)

Kaynak: TÜİK

Ne oluyor?

2009 öncesi

- Kredi bol
- Kredi ucuz
- Enflasyon düşük
- Büyüme yüksek
- İşsizlik düşük
- Oynaklık düşük

2009 sonrası

- Kredi kıt
- Kredi pahalı
- Enflasyon eksi
- Büyüme eksi
- İşsizlik yüksek
- Oynaklık yüksek

Niye oluyor?

‘Küresel düzeyde finansal sektörün gözetim ve denetimindeki eksiklikler’

“Major failures in the financial sector and in financial regulation and supervision were fundamental causes of the crisis. Confidence will not be restored until we rebuild trust in our financial system.”
(G20 Global Plan for Recovery and Reform, 2 Nisan 2009)

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

18. İstatistik Araştırma Sempozyumu

Erdem Başçı

Başkan Yardımcısı

7 Mayıs 2009